

Ogólnopolska Konferencja Kultury

Finansowanie kultury ze środków publicznych
przykłady krajów europejskich

Sylwia Stano-Strzałkowska

konsultacja

Ewa Gruszka

**Centrum Badań nad Gospodarką Kreatywną
Uniwersytetu SWPS**

Warszawa, 25 sierpnia 2017 r.

Spis treści

3	Wprowadzenie
4	Austria
8	Czechy
11	Francja
16	Litwa
20	Niemcy
24	Polska
27	Szwecja
31	Węgry

Wprowadzenie

W ekspertyzie przedstawiono skalę i strukturę sposobu finansowania kultury ze środków publicznych w wybranych krajach europejskich. Rozpoznaniem objęto następujące kraje Europy:

Austria, Czechy, Francja, Litwa, Niemcy, Polska, Szwecja, Węgry.

W każdym kraju zbadany został podział wydatków publicznych uwzględniający koszty państwowe oraz samorządowe. Sprawdzone zostały ogólne finanse publiczne przeznaczone na kulturę: w skali kraju, w województwach/landach, w wybranych trzech miastach oraz, jeśli pozwalały na to dane – na instytucje prowadzące profesjonalną działalność artystyczną.

Rozbieżności w przytaczanych danych mogą wynikać z odmiennego sposobu definiowania kultury, a także z różnic w podziale odpowiedzialności za kulturę pomiędzy różne szczeble władzy w poszczególnych krajach.

Austria

Republika Austrii jest federacją, na którą składa się 8 krajów związkowych (landów) oraz – funkcjonującego na zasadach 9. landu – stołecznego Wiednia. Kraje związkowe podzielone są na 85 powiatów, a te z kolei na 2100 gmin. W strukturze 8 landów istnieje jeszcze 15 tzw. miast statutarnych, a więc funkcjonujących na podstawie lokalnego prawa określonego w tzw. statucie miejskim. (Istnienie miast statutarnych to pozostałość po administracji Austro-Węgier).

Do 2014 roku na poziomie federalnym istniało Ministerstwo Edukacji, Sztuki i Kultury. Na mocy ustawy zostało ono przekształcone w Ministerstwo Edukacji i Spraw Kobiet, natomiast od 2015 roku w strukturze Urzędu Kanclerskiego Republiki Austrii działa Wydział Sztuki i Kultury. Podlega on w strukturze federalnego Urzędu Kanclerskiego Ministrowi Sztuki, Kultury, Spraw Konstytucyjnych i Mediów.

Na poziomie landów także funkcjonują: lokalne parlamenty (landtagi), lokalne rządy, ministerstwa oraz urząd premiera rządu kraju związkowego.

Najnowsze dostępne kompleksowe dane dotyczące finansowania kultury ze środków publicznych pochodzą z lat 2011-2014, a więc sprzed ww. reformy rządu federalnego. Zawiera je opublikowany w grudniu 2016 roku raport federalnego biura statystycznego Statistik Austria pt. „Kulturstatistik 2014”.

Łączne publiczne wydatki na kulturę na szczeblach ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym wyniosły w roku 2014 2,48 mld euro, co stanowiło 0,75% PKB. Wydatki na poziomie federalnym osiągnęły w tym samym roku poziom 838 mln euro, na poziomie krajów związkowych (włączając w to Wiedeń) wydano 993 mln euro, gminy zaś (wyłączając Wiedeń) wydały 794 mln euro. Sumy te są podane z uwzględnieniem transferów międzyrządowych (czyli funduszy przekazywanych z budżetu federalnego do budżetów lokalnych). Oznacza to, że finanse na kulturę w 2014 roku

na stopniu federalnym stanowiły 0,25% PKB, na stopniu landowym 0,27% PKB, natomiast na gminnym 0,23% PKB.

Zatem 27,94% wydatków publicznych przeznaczonych na kulturę ogółem znajduje się gestii władz państwowych, a 72,06% w mają do dyspozycji samorządy. Wydatki publiczne na kulturę per capita wyniosły zaś w roku 2014 290 euro.¹

Urząd Kanclerski (a więc poziom centralny) wyasygnował w roku 2014 na kulturę 350,23 mln euro², z czego:

- 44,6% (150,48 mln euro) przeznaczono na muzea (w tym tzw. muzea federalne - np. Galerię Austriacką Belvedere, Galerię Albertina czy wiedeńskie Muzeum Historii Sztuki), Austriacką Bibliotekę Narodową (która należy tu do muzdów, jako że ma m.in. największą na świecie kolekcję papirusów) i Muzeum Leopoldów).

Największe dotacje rządowe spośród muzeów otrzymały w 2014 roku Austriacka Biblioteka Narodowa - 23,06 mln euro, Muzeum Historii Sztuki - 16,95 mln euro (gdy doliczyć oddziały tego muzeum, m.in. w pałacach Hofburg, Schönbrunn, Lobkowitz czy w zamku Ambras w Innsbrucku, kwota rośnie jednak do 23,81 mln euro) oraz Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu - 14,48 mln euro;

- 44,15% (148,94 mln euro) na teatry federalne. Wiener Staatsoper otrzymała 58,77 mln euro, Burgtheater - 46,43 mln euro, Volksoper - 38,8 mln euro;

- 9,63% (32,5 mln euro) na ochronę dziedzictwa kulturowego (głównie poprzez działalność Federalnego Urzędu ds. Zabytków (Bundesdenkmalamt);

- 0,78% (2,63 mln euro) na kulturę ludową oraz biblioteki;

- 0,39% (1,30 mln euro) na zespoły muzyki dawnej.

W Austrii dane dotyczące kultury podaje się najczęściej z wykorzystaniem systemu LIKUS (Länder-Initiative Kultur-Statistik), który dzieli sztukę i kulturę na poszczególne gałęzie. Statistik Austria grupuje koszty na poziomie krajów związkowych i gmin właśnie w ten sposób. I tak w 2014 roku m.in.³:

1 Raport Statistik Austria „Kulturstatistik 2014”, Wiedeń, grudzień 2016, s. 27.

2 Raport Urzędu Kanclerskiego „Kulturbericht 2014”, Wiedeń, czerwiec 2015 s. 10-11.

3 https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bildung_und_kultur/kultur/kulturfinanzierung/021499.html, dostęp sierpień 2017.

- Muzea, archiwa, nauka: wydatki federalne wyniosły 142,84 mln euro (co stanowiło 17% wydatków federalnych na kulturę ogółem), landy przeznaczyły na nie 118,07 mln euro (co stanowiło 11,9% całkowitych nakładów landów na kulturę), a w przypadku gmin było to 67,96 mln euro (co stanowiło 8,6% ich całkowitych wydatków na kulturę);
- Budowanie dziedzictwa kulturowego: poziom federalny – 74,75 mln euro (8,9%), landy – 34,83 mln euro (3,5%), gminy – 92,63 mln euro (11,7%);
- Kultura ludowa: poziom federalny – 0,56 mln euro (0,1%), landy – 9,49 mln euro (1%), gminy – 23 mln euro (2,9%);
- Literatura: poziom federalny – 9,6 mln euro (1,1%), landy – 4,53 mln euro (0,5%), gminy – 2,91 mln euro (0,4%);
- Biblioteki: poziom federalny – 28,81 mln euro (3,4%), landy – 35,85 mln euro (3,6%), gminy – 33,63 mln euro (4,2%);
- Prasa: poziom federalny – 9,97 mln euro (1,2%), landy – brak finansowania, gminy – 0,11 mln euro (0,014%);
- Muzyka: poziom federalny – 8,27 mln euro (1%), landy – 40,43 mln euro (4,1%), gminy – 60,95 mln euro (7,7%);
- Sztuki sceniczne: poziom federalny – 188,71 mln euro (22,5%), landy – 220,97 mln euro (22,3%), gminy – 89,6 mln euro (11,2%);
- Sztuka wizualna, fotografia, architektura, design: poziom federalny – 9,12 mln euro (1,1%), landy – 15,9 mln euro (1,6%), gminy – 6,02 mln euro (0,8%);
- Film, kino, wideo: poziom federalny – 32,83 mln euro (3,9%), landy – 7,07 mln euro (0,7%), gminy – 2,89 mln euro (0,4%);
- Radio i telewizja: poziom federalny – brak finansowania, landy – brak finansowania, gminy – 0,29 mln euro (0,037%);
- Centra i inicjatywy kulturalne: poziom federalny – 6,75 mln euro (0,8%), landy – 22,83 mln euro (2,3%), gminy – 160,37 mln euro (20,2%);
- Szkolenia, edukacja: poziom federalny – 275,1 mln euro (32,8%), landy – 288,24 mln euro (29%), gminy – 213,91 mln euro (26,9%);
- Edukacja dorosłych: poziom federalny – 0,11 mln euro (0,013%), landy – brak finansowania, gminy – brak finansowania;

– Międzynarodowa wymiana kulturalna: poziom federalny – 26,04 mln euro (3,1%), landy – 0,19 mln euro (0,019%), gminy – brak finansowania;

– Najważniejsze wydarzenia kulturalne: poziom federalny – 15,08 mln euro (1,8%), landy – 32,08 mln euro (3,2%), gminy – 17,74 mln euro (2,2%);

– Inne: poziom federalny – 9,31 mln euro (1,1%), landy – 162,25 mln euro (16,3%), gminy – 22,65 mln euro (2,9%).

Wydatki na kulturę ogółem (łącznie na szczeblach federalnym, landów i gmin) wzrosły w latach 2001–2012 o 31%. Na każdym z owych trzech szczebli widoczna jest jednak odmienna dynamika wzrostu wydatków. Wydatki w skali federalnej (ogólnokrajowej) zwiększyły się w ww. okresie o 15%, na poziomie landów (regionalnym,) o 30%, a na gminnym (lokalnym) aż o 60%⁴.

W budżecie Wiednia na rok 2014 łączne nakłady na kulturę wyniosły 300,26 mln euro, co stanowiło 2,138% całości publicznych wydatków miasta⁵. Drugi pod względem liczby ludności Graz wydał przeznaczony w tym samym okresie na kulturę 44,86 mln euro (aż 4,29% całej kwoty swoich publicznych kosztów⁶, Salzburg zaś – 27,88 mln euro (1,877%)⁷.

Źródła:

Raport Statistik Austria „Kulturstatistik 2014”, Wiedeń, grudzień 2016

Raport Urzędu Kanclerskiego „Kulturbericht 2014”, Wiedeń, czerwiec 2015

Raport Urzędu Kultury miasta Grazu „Kunst & Kulturbericht Der Stadt Graz”, Graz 2015

serwis internetowy Statistik Austria, www.statistik.at, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Wiednia, www.wien.gv.at, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Salzburga, www.stadt-salzburg.at, dostęp sierpień 2017

4 <http://www.culturalpolicies.net/web/austria.php?aid=622>, dostęp sierpień 2017

5 <https://www.wien.gv.at/finanzen/budget/ra14/pdf/05.pdf>, dostęp sierpień 2017

6 Raport Urzędu Kultury miasta Grazu „Kunst & Kulturbericht Der Stadt Graz”, Graz 2015

7 https://www.stadt-salzburg.at/pdf/rechnungsjahr_2014_-_jahresrechnung_gesamt.pdf, dostęp sierpień 2017

Czechy

W Republice Czeskiej funkcjonuje czterostopniowy podział administracyjny. Istnieje 13 tzw. krajów samorządowych, 14. to stolica kraju – Praga. Są także 3 stopnie gmin. Tych III stopnia jest 204, II stopnia – 384, I stopnia zaś – 5661. Im wyższy „stopień gminy”, tym szerszy zakres jej uprawnień. 24 miasta mają status tzw. miasta statutarneho. To rozwiązanie podobne do austriackiego i wynikające ze spuścizny po czasach Austro-Węgier. Do 2003 roku funkcjonowały ponadto tzw. okresy. Ślad po nich pozostał jednak głównie w strukturze sądownictwa, prokuratur czy policji.

Na poziomie ogólnokrajowym za kulturę odpowiada Ministerstwo Kultury. Suma funduszy rozdysponowanych przez ten resort wyniosła w roku 2013 341,42 mln euro⁸. Kwota ta zawiera jednak także wydatki na działalność Kościołów oraz stowarzyszeń religijnych oraz środki pochodzące z funduszy UE. Podległe ministerstwu Narodowe Centrum Informacji i Doradztwa Kulturalnego – NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) oblicza zatem, że realne nakłady na poziomie państwowym na kulturę wyniosły w 2013 roku 294,23 mln euro, na szczeblu samorządów natomiast – 1,03 mld euro.

W sumie wydano na kulturę niemal 1,33 mld euro, co stanowiło 2,95% całości wydatków publicznych oraz 0,89% PKB⁹. Dane te pokazują także, że **z poziomu państwowego rozdysponowano 22,11%, z samorządowego zaś – 77,89% środków publicznych.**

Wydatki publiczne na kulturę per capita opiewały w 2013 roku na 126,6 euro¹⁰.

8 Dane czeskiego Ministerstwa Kultury

9 Raport NIPOS „Základní statistické údaje o kultuře v České republice”, Praga 2014

10 <http://www.culturalpolicies.net/web/czechia.php?aid=621>, dostęp sierpień 2017

W okresie 2001–2013 całkowite nakłady publiczne na kulturę wzrosły o 65,11%¹¹.

Najwięcej – aż 36,06%, czyli 479,88 mln euro – z powyższej kwoty przeznaczono w roku 2013 na kwestie dziedzictwa kulturowego. Na poziomie państwowym wydano na ten cel 143,24 mln euro, a na poziomie lokalnym 336,64 mln euro. W pozostałych obszarach wydatki kształtowały się w tym roku następująco¹²:

– Edukacja artystyczna: 20,76% wydatków publicznych na kulturę ogółem (276,47 mln euro), na szczeblu państwowym było to zaledwie 0,48 mln euro, ale na lokalnym aż 275,99 mln;

– Sztuki performatywne: 12,83% wydatków publicznych na kulturę ogółem (170,7 mln euro), na poziomie państwowym – 38,42 mln euro, na lokalnym – 132,28 mln;

– Administracja w kulturze: 6,92% (92,17 mln euro), na stopniu państwowym – 91,24 mln euro, na lokalnym – 0,93 mln;

– Technologie interaktywne i audiowizualne: 3,45% (47,38 mln euro), na poziomie państwowym – 13,29 mln euro, na lokalnym – 34,09 mln;

– Sztuki wizualne: 0,18% (2,35 mln euro), poziom państwowy – 0,77 mln euro, lokalny – 1,58 mln;

– Prasa periodyczna i nieperiodyczna: 0,12% (1,54 mln euro), na szczeblu państwowym – 0,87 mln euro, na lokalnym – 0,67 mln;

– Inne: 19,68% wydatków publicznych na kulturę ogółem (261,96 mln euro), na poziomie państwowym – 7,44 mln euro, na lokalnym – 254,52 mln.

Magistrat Stołecznego Miasta Pragi (MHMP, Magistrát hlavního města Prahy) w 2013 roku w rozdziale „Kultura i turystyka” sprawozdania z wykonania budżetu zanotował wydatki w kwocie 70,2 mln euro, co stanowiło 3,1% jego wszystkich kosztów¹³. Serwis „Budżety Gmin” („Rozpočet Obce”, www.rozpocetobce.cz), na którym firma analityczna Rozpočet Veřejně gromadzi dane o budżetach czeskich jednostek samorządu terytorialnego, podaje

11 Raport NIPOS „Základní statistické údaje o kultuře v České republice”, Praga 2014

12 Ibidem

13 http://www.praha.eu/public/11/e0/cb/1850699_485926__3.Vydaje.pdf, dostęp sierpień 2017

natomiast nakłady finansowe zgrupowane w sekcji „Kultura, kościoły, środki masowego przekazu” (najczęściej stosowana klasyfikacja w budżetach dużych czeskich miast) w wysokości 66,95 mln euro, co stanowiło 2,96% łącznych wydatków¹⁴.

W budżecie statutarneho miasta Brna fundusze wydatkowane w sekcji „Kultura, kościoły, środki masowego przekazu” wyniosły w 2013 roku 32,7 mln euro, czyli 7,56% całkowitych wydatków publicznych tego miasta¹⁵. Trzecia pod względem liczby ludności Ostrawa wydała w tym samym okresie w owej sekcji 26,46 mln euro (6,18% jej łącznych kosztów)¹⁶.

Źródła:

Raport NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) „Základní statistické údaje o kultuře v České republice”, Praga 2014

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Pragi, www.praha.eu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Brna, www.brno.cz, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Ostrawy, www.ostrava.cz, dostęp sierpień 2017

serwis „Rozpočet Obce”, www.rozpocetobce.cz, dostęp sierpień 2017

14 <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/554782-praha?vydaje>, dostęp sierpień 2017

15 <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/rozpocet/rozpocet-mesta-brna/souhrnny-rozpocet-statutarniho-mesta-brna-na-rok-2013/>, dostęp sierpień 2017

16 <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/554821-ostrava>, dostęp sierpień 2017

Francja

V Republika Francuska to kraj o skomplikowanej strukturze administracyjnej, której korzenie sięgają jeszcze okresu rewolucji francuskiej. Dzieli się bowiem na części: europejską (tzw. metropolitarną, choć stosuje się także czasem określenie Francji kontynentalnej, a więc bez Korsyki) oraz zamorską. Częściowo Francja zamorska wliczana jest do wszelkiego rodzaju zestawień i statystyk, ponieważ stanowi integralną część kraju oraz wchodzi w skład Unii Europejskiej. Są to tzw. departamenty zamorskie (départements d'outre-mer, DOM), które w strukturze administracyjnej państwa mają status regionów (tzw. regionów zamorskich, régions d'outre-mer, ROM). Pozostałe terytoria Francji zamorskiej to tzw. terytoria zamorskie (territoires d'outre-mer, TOM) – stanowią one obszar Francji, ale nie wchodzi w skład Unii Europejskiej. TOM mają zwykle swój unikatowy status i swoistą formę relacji z Francją metropolitarną. W niniejszym zestawieniu odnieśliśmy się do Francji metropolitarnej wraz z departamentami zamorskimi.

Francja dzieli się zatem na:

- 18 regionów (13 metropolitarnych oraz 5 zamorskich);
- 101 departamentów (96 metropolitarnych, 5 zamorskich);
- 342 okręgi (330 metropolitarnych, 12 zamorskich);
- 2054 kantony (1995 metropolitarnych, 59 zamorskich);
- 35945 gmin, nazywanych też komunami (35816 metropolitarnych, 129 zamorskich).

Dodatkowo funkcjonują tzw. związki międzygminne (établissement public de coopération intercommunale – EPCI), czyli zgrupowania gmin, które współpracują, aby realizować wspólnie pewne określone cele.

V Republika Francuska to kraj o ustroju semiprezydenckim, co oznacza, że funkcja głowy państwa (prezydenta) jest bardzo silna, a kierujący na bieżąco pracami rady ministrów premier ma przed sobą głównie zadania administracyjne i techniczne. W strukturze rządu znajduje się Ministerstwo Kultury (do maja 2017 roku jako Ministerstwo Kultury i Komunikacji, mające w swojej gestii także kwestie mediów).

Opisanie systemu finansowania kultury ze środków publicznych we Francji jest jeszcze bardziej skomplikowane niż przedstawienie podziału administracyjnego tego kraju. System bowiem nie tylko jest rozbudowany, ale także rozdzielony pomiędzy wiele resortów, szczebli administracji samorządowej oraz instytucji państwowych. Te ostatnie często nawzajem przekazują sobie fundusze, co dodatkowo utrudnia precyzyjne wyliczenia. Problemem jest także wielość źródeł i zestawień, nierzadko prezentujących odmienne dane liczbowe, gdyż stosowane są niejednorodne metodologie badawcze oraz różniące się od siebie definicje kultury.

Nie jest zatem możliwe w przypadku Francji precyzyjne określenie, ile w sumie (czyli z poziomów centralnego i samorządowego) wydano na kulturę per capita oraz jaki jest rzeczywisty stopień decentralizacji w przypadku publicznych wydatków kulturalnych. Dostępne dane dotyczące owych nakładów z poziomu państwa odnoszą się do roku 2016, te dotyczące wydatków samorządowych – do roku 2010 (brak kompleksowych danych na temat lat późniejszych).

Najwięcej informacji zawartych jest w dorocznym zestawieniu przygotowywanym przez działający w strukturze Ministerstwa Kultury Departament Prognoz i Badań Statystycznych DEPS (Département des études de la prospective et des statistiques) pt. „Chiffres clés” („Najważniejsze dane”). Edycja tego raportu dotycząca 2016 roku pokazuje, że wydatki publiczne na kulturę z poziomu centralnego równały się wówczas 13,05 mld euro, co stanowiło 0,58% PKB i 1,01% wszystkich kosztów państwa. Nakłady owe liczone per capita wyniosły natomiast 195 euro. Podział publicznych wydatków na kulturę z poziomu centralnego kształtował się w 2016 roku następująco¹⁷:

– Wydatki Ministerstwa Kultury (bez dotacji dla publicznych telewizji i radio) – 3,433 mld euro, co stanowiło 26,31% funduszy publicznych na kulturę z poziomu centralnego;

– pozostałych ministerstw – 3,743 mld euro (28,68%);

- fundusz zaliczkowy dla nadawców publicznych – 3,802 mld (29,13%);
- inne pozycje w budżecie państwa – 1,365 mld (10,46%);
- korekty budżetowe – 0,707 mld (5,42%).

Sprawozdanie francuskiego Ministerstwa Kultury (wówczas jeszcze funkcjonującego jako Ministerstwo Kultury i Komunikacji) dotyczące wydatków publicznych na rok 2016 odnotowywało następujące pozycje¹⁸:

- Misja Kultura: 2,75 mld euro (80,1% wydatków resortu kultury), w tym: Program 224 Transmisja wiedzy i demokratyzacja kultury – 1,133 mld euro (33% wydatków), Program 175 Dziedzictwo – 0,87 mld (25,3%), Program 131 Twórczość – 0,747 mld (21,8%);
- Misja Badania i Edukacja Wyższa (Program 186 Badania kulturalno-naukowe): 0,122 mld (3,6%)
- Misja Media, Książki i Przemysły Kultury: 0,561 mld (16,3%), w tym: Program 334 Książki i przemysły kultury: 0,276 mld (8,1%), Program 180 Prasa: 0,255 mld (7,4%), Program 313 Różnorodność radia: 0,029 mld (0,9% wydatków resortu kultury).

Oprócz ww. ministerstwa w finansowanie we Francji kultury ze środków publicznych w 2016 roku zaangażowane były inne resorty¹⁹:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej, Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych: 2,775 mld euro (21,26% wydatków publicznych na kulturę z poziomu centralnego);
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych: 0,751 mld euro (5,75%);
- Ministerstwo Miast, Sportu i Młodzieży: 0,102 mld (0,78%);
- Ministerstwo Obrony: 0,079 mld (0,61%);
- Ministerstwo ds. Gospodarki, Przemysłu i Cyfryzacji: 0,012 mld (0,09%);
- Ministerstwo Ekologii, Zrównoważonego Rozwoju i Energii: 0,008 mld (0,06%);

18 www.culturecommunication.gouv.fr, dostęp sierpień 2017

19 Raport DEPS „Chiffres clés 2016”, Paryż, maj 2017

- Kancelaria Premiera: 0,005 mld (0,04%);
- Ministerstwo Sprawiedliwości: 0,004 mld (0,03%);
- Ministerstwo ds. Terytoriów Zamorskich: 0,001 mld (0,01%).

Wydatki dedykowane kulturze na szczeblu samorządów wyniosły w 2010 roku 7,644 mld euro²⁰:

- gminy powyżej 10 tys. mieszkańców: 4,550 mld euro (59,53% nakładów na kulturę z poziomu samorządów);
- związki międzygminne (EPCI): 0,988 mld euro (12,93%);
- departamenty: 1,413 mld (18,49%);
- regiony: 0,691 mld (9,04%).

Podział tych funduszy pomiędzy poszczególne dziedziny (wyrażony w procentach i, niestety, nie dla wszystkich stopni administracyjnych tak samo szczegółowo opisany) prezentował się w 2010 roku jak poniżej²¹:

- Gminy: Zachowanie i rozpowszechnianie dziedzictwa – 36% (w tym: biblioteki – 18%, muzea – 11%, konserwacja i utrzymanie zabytków – 5%, archiwa – 2%); Ekspresja artystyczna i aktywność kulturalna – 61% (w tym: działania kulturalne – 24%, opera i taniec – 18%, teatry – 10%, kina – 4%, sztuki wizualne oraz inna działalność artystyczna – 4%); Pozostałe – 3%;
- Związki międzygminne: Zachowanie i rozpowszechnianie dziedzictwa – 38% (w tym: biblioteki – 23%, muzea – 12%, konserwacja i utrzymanie zabytków – 2%, archiwa – 1%); Ekspresja artystyczna i aktywność kulturalna – 60% (w tym: opera i taniec – 29%, działania kulturalne – 13%, teatry – 9%, kina – 5%, sztuki wizualne oraz inna działalność artystyczna – 4%); Pozostałe: 2%;
- Departamenty: Zachowanie i rozpowszechnianie dziedzictwa – 59% (w tym: konserwacja i utrzymanie zabytków – 19%, biblioteki – 14%, muzea – 14%, archiwa – 13%); Ekspresja artystyczna i aktywność kulturalna – 38% (brak danych dotyczących szczegółowego podziału); Pozostałe: 3%;

20 J.C. Delvainquière, F. Tugores, N. Laroche, B. Jourdan, „Les dépenses culturelles des collectivités territoriales en 2010”, „Culture-Chiffres” nr 3/2014, Paryż, marzec 2014

21 Ibidem.

– Regiony: Zachowanie i rozpowszechnianie dziedzictwa – 23% (brak danych dotyczących szczegółowego podziału); Ekspresja artystyczna i aktywność kulturalna – 76% (brak danych co do szczegółowego podziału); Pozostałe: 1%.

Powyższe zestawienie pokazuje, że podział wszystkich publicznych wydatków na kulturę na poziomie samorządowym wyglądało w 2010 roku następująco²²:

– Zachowanie i rozpowszechnianie dziedzictwa – 39%;

– Ekspresja artystyczna i aktywność kulturalna – 58%;

– Pozostałe – 3%.

Koszty Paryża w rozdziale „Kultura i dziedzictwo” wyniosły w 2016 roku 0,465 mld euro, co stanowiło 5% całości wydatków miasta²³. Druga pod względem liczby ludności Marsylii w kategorii „Kultura i dziedzictwo” wyasygnowała 0,127 mld euro (8,79% całości kosztów miasta²⁴), trzeci co do liczebności mieszkańców Lyon w tymże rozdziale poniósł natomiast wydatki 0,110 mld euro (14,69% pełnej wydanej przezeń kwoty²⁵).

Źródła:

Raport Departamentu Prognoz i Badań Statystycznych we francuskim Ministerstwie Kultury – DEPS pt. „Chiffres clés 2016”, Paryż, maj 2017

J.C. Delvainquière, F. Tugores, N. Laroche, B. Jourdan, „Les dépenses culturelles des collectivités territoriales en 2010”, w: „Culture-Chiffres” nr 3/2014, Paryż, marzec 2014

serwis internetowy francuskiego Ministerstwa Kultury www.culturecommunication.gouv.fr, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, www.culturalpolicies.net, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy rządowego Obserwatorium ds. Regionów Zamorskich www.observatoire-des-territoires.gouv.fr, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Obserwatorium ds. Polityki Regionów www.regions-france.org/observatoire-politiques-regionales/, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Paryża www.paris.fr, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Marsylii www.marseille.fr, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Lyonu www.lyon.fr, dostęp sierpień 2017

22 J.C. Delvainquière, F. Tugores, N. Laroche, B. Jourdan, „Les dépenses culturelles des collectivités territoriales en 2010”, „Culture-Chiffres” nr 3/2014, Paryż, marzec 2014

23 <https://api-site.paris.fr/images/79969>, dostęp sierpień 2017

24 <http://mairie.marseille.fr/administration-de-la-commune/le-budget>, dostęp sierpień 2017

25 <http://www.lyon.fr/page/vie-municipale/budget-2016/connaitre-et-comprendre-le-budget-2016.html>, dostęp sierpień 2017

Litwa

Republika Litewska podzielona jest na 10 okręgów, te zaś – na 60 rejonów (7 z nich to tzw. rejon miasta, np. Wilno, Kowno, Kłajpeda i Poniewież). Na rejon składa się 546 gmin. Na poziomie ogólnokrajowym za sprawy kultury odpowiada Ministerstwo Kultury.

Budżet resortu kultury wyniósł w roku 2014 106,22 mln euro, z czego 10,69 mln zarezerwowano na wydatki związane z ochroną narodowego dziedzictwa kulturowego²⁶. W kwocie tej nie uwzględniono finansów na szkolnictwo artystyczne i wyższe uczelnie artystyczne, ponieważ ten obszar podlega Ministerstwu Edukacji i Nauki.

Oprócz funduszy, jakie otrzymało do rozdysponowania Ministerstwo Kultury, przeznaczono odrębne budżetowe dotacje dla 9 narodowych instytucji kultury²⁷:

- Litewski Narodowy Teatr Opery i Baletu otrzymał 7,98 mln euro;
- Litewska Narodowa Biblioteka im. Martynasa Mažvydasa – 6,93 mln;
- Litewskie Muzeum Sztuki – Narodowa Galeria Sztuki – 4,41 mln;
- Litewskie Narodowe Towarzystwo Filharmoniczne – 4,06 mln;
- Muzeum Narodowe w Wilnie – 3,81 mln;
- Litewski Narodowy Teatr Dramatyczny w Wilnie – 2,43 mln;

26 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

27 www.finmin.lrv.lt, dostęp sierpień 2017

– Narodowe Muzeum Sztuki im. Mikalojusa Konstantinasa Čiurlionisa w Kownie – 2,32 mln;

– Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Książąt Litewskich w Wilnie – 2,04 mln;

– Państwowy Teatr Dramatyczny w Kownie – 1,73 mln.

Odrębne państwowe dotacje miały także m.in.²⁸: Państwowa Komisja Języka Litewskiego (0,8 mln euro), Państwowa Komisja ds. Ochrony Dziedzictwa Kulturowego (0,24 mln) czy Biuro Naczelnego Archiwisty Litwy (7,26 mln)²⁹.

Łączne państwowe nakłady na kulturę sumuje się do 168,4 mln euro, tj. 1,94% wszystkich kosztów państwa oraz 0,41% litewskiego PKB³⁰.

Wydatki te per capita wyniosły w 2014 roku 57,1 euro³¹.

Budżet Ministerstwa Kultury rósł w ostatnich latach – pomiędzy 2011 a 2014 rokiem o 52,59%³². Należy jednak wziąć pod uwagę, że wynikało to m.in. z poważnego spadku owej kwoty w latach 2009–2011 wywołanego cięciami w całym budżecie państwa, co z kolei było w głównej mierze skutkiem wybuchu światowego kryzysu finansowego w 2008 roku.

Kompleksowe dane dotyczące litewskich wydatków na kulturę na poziomie samorządów nie są dostępne w domenie publicznej³³. Autorzy serwisu „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe” szacują jednak, że lwią część takich środków na szczeblu lokalnym przeznaczana jest na przedsięwzięcia z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, a przede wszystkim na działalność i projekty związane z bardzo poważnie traktowaną na Litwie kulturą, sztuką i muzyką ludową. Pewien (ograniczony siłą rzeczy) wgląd w regionalne wydatki na kulturę dają roczne sprawozdania Litewskiej Rady ds. Kultury (LKT – Lietuvos kultūros taryba), powołanej przez Ministerstwo Kultury w 2013 roku. Organowi temu przekazano zadania związane z przyznawaniem grantów i dotacji dla projektów

28 Dane za 2014 rok

29 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

30 <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/finmin.lrv.lt/lt/naujienos/seimas-patvirtino-2014-m-biudzeta>, dostęp sierpień 2017

31 Dane Statistic Lithuania – www.osp.stat.gov.lt, dostęp sierpień 2017

32 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

33 Wskutek tego nie można obliczyć wskaźnika poziomu decentralizacji przy wydawaniu środków publicznych na kulturę.

artystycznych i kulturalnych oraz stypendiów dla artystów. W 2014 roku zgłoszono z 10 regionów do LKT zapotrzebowanie na sfinansowanie 1829 tego typu projektów, środki otrzymało 620 z nich. Łącznie wyasygnowano kwotę 2,47 mln euro. Najczęściej dotowano projekty z obszarów (w kolejności od najczęściej finansowanych) muzyki, sztuki amatorskiej, projektów międzykulturowych oraz teatru. Pieniądze rozdzielono następująco pod względem geograficznym³⁴:

- okręg wileński - 0,93 mln euro (191 projektów);

- kowieński - 0,3 mln (74 projekty);

- kłajpedzki - 0,28 mln (72);

- poniewieski - 0,27 mln (72);

- szawelski - 0,21 mln (67);

- uciański - 0,14 mln (49);

- telszański - 0,12 mln (33);

- mariampolski - 0,09 mln (32);

- tauroski - 0,07 mln (22);

- olicki - 0,06 mln (20).

W budżecie Wilna na rok 2014 w kategorii „Rekreacja, kultura, religia” zapisano 8,15 mln euro, co stanowiło 2,18% całości wydatków publicznych miasta³⁵. Drugie pod względem liczby ludności Kowno w analogicznej kategorii odnotowało w raporcie z wykonania budżetu na rok 2014 9,86 mln euro (4,3% całości swoich wydatków)³⁶, trzecia Kłajpeda - 9,41 mln (7,71%)³⁷.

34 Raport „ Lietuvos kultūros tarybos 2014 metų ataskaita”, Wilno 2015, s. 14-18

35 <http://www.vilnius.lt/index.php?2614097806>, dostęp sierpień 2017

36 <http://www.kaunas.lt/administracija/veikla/biudzeto-vykdyimo-ataskaitu-rinkiniai/>, dostęp sierpień 2017

37 <https://www.klaipeda.lt/lit/Biudzeto-vykdyimo-ataskaitu-rinkiniai/5035>, dostęp sierpień 2017

Źródła:

Raport „ Lietuvos kultūros tarybos 2014 metų ataskaita”, Wilno 2015

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy litewskiego Ministerstwa Kultury, www.lrkmlt.lt, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy litewskiego Ministerstwa Finansów, www.finmin.lrv.lt, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Departamentu Statystyki Rządu Republiki Litewskiej (Statistics Lithuania),
dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Wilna, www.vilnius.lt, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Kowna, www.kaunas.lt, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Kłajpedy, www.klaipeda.lt, dostęp sierpień 2017

Niemcy

Republika Federalna Niemiec składa się z 16 krajów związkowych (tzw. landów), z których trzy to tzw. miasta wydzielone – Berlin, Brema i Hamburg. Mają one charakter państw o ograniczonej suwerenności, uznawane są jednocześnie za regionalny poziom decentralizacji kraju. Dysponują własnymi parlamentami (Landtagami) oraz rządami, na których czele stoją premierzy. Najczęściej funkcjonuje w nich dwustopniowy system samorządu terytorialnego (powiaty i gminy), nie jest to jednak rozwiązanie uniwersalne dla całej RFN i w praktyce każdy z landów wypracował własną specyficzną jego wersję. W sumie w Niemczech istnieje 313 powiatów oraz 12320 gmin i miast na prawie gminy.

W strukturze rządu federalnego nie działa odrębny resort odpowiedzialny za sprawy kultury. Kwestie te podlegają Urzędowi Kanclerskiemu, w którego ramach funkcjonuje Pełnomocnik Rządu Federalnego ds. Kultury i Mediów. Osoba piastująca to stanowisko jest jednocześnie sekretarzem stanu w Urzędzie Kanclerskim.

Najbardziej kompleksowe dane dotyczące finansowania kultury prezentuje wydawany co dwa lata raport z cyklu „Kulturfinanzbericht” sporządzany przez Federalny Urząd Statystyczny (Statistisches Bundesamt), nazywany skrótowo DESTATIS. W jego najnowszej edycji, opublikowanej w grudniu 2016 roku, opisano lata 2013 oraz 2014. Dane z roku 2014 dotyczą jednak budżetów uchwalonych (a więc planowanych), te z 2013 zaś faktycznego ich zrealizowania – te drugie przeto są bardziej miarodajne.

Wydatki Republiki Federalnej Niemiec na kulturę – łącznie na poziomach federalnym, regionalnym (tj. landowym) oraz gminnym – wyniosły w 2013 roku 9,9 miliarda euro.

Zdecydowaną większość tych wydatków ponoszą landy (41%) oraz gminy (45,4%). Landy (włączając w to miasta na prawach kraju związkowego

– Berlin, Bremę oraz Hamburg) wydały na ten cel 4,1 mld euro, natomiast w przypadku gmin było to 4,5 mld. **Rząd na szczeblu federalnym zarządzał budżetem w wysokości 1,3 mld euro (co stanowiło 13,6% publicznych wydatków na kulturę).** Owe łączne wydatki na wszystkich poziomach stanowiły w 2013 roku 0,35% PKB oraz 1,68% wszystkich kosztów publicznych.

Wydatki powyższe liczone per capita wyniosły w tym właśnie roku 122,48 euro³⁸. Łącznie sumy te wzrosły między rokiem 2000 a 2013 o 20,22%³⁹.

W 2013 roku największa część kwoty przeznaczonej w budżecie federalnym na kulturę została wydana na⁴⁰:

– Wspieranie przedsięwzięć kulturalnych za granicą – 397,1 mln euro, czyli 29,5% kwoty przeznaczonej z budżetu federalnego na kulturę;

– Biblioteki i archiwa – 303,2 mln, czyli 22,6%;

– Muzea i kolekcje – 306,5 mln, czyli 22,8%.

W ostatnim z tych przypadków środki federalne w dużej mierze wspierają działania Stiftung Preußischer Kulturbesitz (Fundacji Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego), w której skład wchodzi m.in.:

– Staatlichen Museen zu Berlin (Państwowe Muzea Berlina, czyli zespół 17 muzeów w niemieckiej stolicy zgrupowanych w 5 podjednostkach, np. te znajdujące się na tzw. Wyspie Muzeów – czyli Muzeum Pergamońskie, Muzeum im. Bodego, Nowe Muzeum, Stare Muzeum oraz Stara Galeria Narodowa – ponadto Kulturgarten w dzielnicy Tiergarten czy Muzeum Berggruena w dzielnicy Charlottenburg);

– Biblioteka Państwowa w Berlinie;

– Tajne Archiwum Państwowe Fundacji Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego;

– Instytut Iberoamerykański Pruskiego Dziedzictwa Kultury;

– Państwowy Instytut Badań Muzyki.

38 Raport Federalnego Urzędu Statystycznego DESTATIS „Kulturfinanzbericht 2016”, Wiesbaden, grudzień 2016, s. 12

39 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

40 Raport Federalnego Urzędu Statystycznego DESTATIS „Kulturfinanzbericht 2016”, Wiesbaden, grudzień 2016, s. 33

Landy dotują kulturę na swój własny sposób. Utrzymują wiele własnych ośrodków kulturalnych, w dużym stopniu wspierają również gminy. Widać wyraźne różnice w wysokości ich wydatków związanych z kulturą.

W 2013 roku w poszczególnych landach wydano na kulturę (z poziomu landów oraz powiatów i gmin):

- Nadrenia Północna-Westfalia - 1,56 mld euro;

- Bawaria - 1,32 mld;

- Badenia-Wirtembergia - 1,14 mld;

- Saksonia - 0,77 mld;

- Hesja - 0,64 mld;

- Berlin - 0,60 mld;

- Dolna Saksonia - 0,55 mld;

- Hamburg - 0,34 mld;

- Turyngia - 0,30 mld;

- Saksonia-Anhalt - 0,28 mld;

- Brandenburgia - 0,24 mld;

- Szlezwik-Holsztyn - 0,19 mld;

- Meklemburgia-Pomorze Przednie - 0,15 mld;

- Brema - 0,11 mld;

- Saara - 0,08 mld;

Łącznie było to ok. 8,6 mld euro, co stanowiło 86,4% wszystkich wydatków publicznych na kulturę w Niemczech⁴¹. Niektóre landy sporządzają na temat tych kosztów szczegółowe raporty. Stosują jednak przy tym odmienne

41 Raport Federalnego Urzędu Statystycznego DESTATIS „Kulturfinanzbericht 2016”, Wiesbaden, grudzień 2016, s. 29

metodologie, a także dokonują publikacji w innych latach oraz dokumentując różne przedziały czasowe. Ponadto nie każdy z landów udostępnia takie całościowe raporty. Celem owych wydawnictw jest bowiem zapewnienie przejrzystości działania organów samorządowych, a nie dostarczenie materiału do analiz porównawczych. Dodatkową trudnością dla analityka jest stosowanie w poszczególnych landach innej definicji pojęcia „kultura”. Często podawanym przykładem jest uwzględnianie albo nie w łącznych sumach wydatków kwot przeznaczonych na biblioteki czy muzea techniczne lub naukowe⁴².

Zadaniem gmin jest dbałość o zapewnienie lokalnej oferty kulturalnej. Gminy wspierają muzea, teatry i biblioteki, jak również wiele zespołów i grup artystycznych, a także inicjatywy społeczno-kulturalne oraz festiwale. To właśnie gminy mają do dyspozycji najwięcej środków na wydatki bieżące.

Bonn wykazało w 2013 roku rozdziale „Kultura i nauka” nakłady w wysokości 71,6 mln euro, co stanowiło 6,66% całości wydatków miasta⁴³. Monachium wydało na kulturę (wykonany budżet Referatu Kultury) 196,45 mln euro, czyli 3,36% swych pełnych kosztów⁴⁴, Kolonia natomiast 181,88 mln euro, tj. 4,82%⁴⁵.

Źródła:

Raport Federalnego Urzędu Statystycznego DESTATIS „Kulturfinanzbericht 2016”, Wiesbaden, grudzień 2016

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Urzędów Statystycznych Federalnego i Landowych (Statistischen Ämter des Bundes und der Länder), www.statistik-portal.de, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Federalnego Urzędu Statystycznego DESTATIS (Statistisches Bundesamt DESTATIS), www.destatis.de, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Monachium www.muenchen.de, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Berlina www.berlin.de, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Bonn www.bonn.de, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Kolonii www.stadt-koeln.de, dostęp sierpień 2017

42 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

43 <https://opendata.bonn.de/dataset/haushaltsplan-20132014>, dostęp sierpień 2017

44 <https://www.muenchen.de/rathaus/Stadtverwaltung/Stadtkaemmerei/Presse-Publikationen/Finanzpublikationen/Jahresabschluss.html>, dostęp sierpień 2017

45 <http://www.stadt-koeln.de/politik-und-verwaltung/finanzen/os/#pg/2013/aufwand>, dostęp sierpień 2017

Polska

Rzeczpospolita Polska jest państwem unitarnym, a więc wszystkie jednostki administracyjne wchodzące w jej skład są zorganizowane w ten sam sposób i podporządkowane organom centralnym. Na całym obszarze kraju występuje jednolitość prawa i administracji. Jednocześnie Polska jest zdecentralizowana, co oznacza, że duża część kompetencji i władzy przekazana jest organom administracji terenowej.

Kraj obejmuje 16 województw, na które składa się 66 miast na prawach powiatu oraz 314 powiatów. Kolejnym szczeblem są gminy (w sumie 2478), które dzielą się na miejskie (302), miejsko-wiejskie (621) oraz wiejskie (1555). Na stopniu rządowym funkcjonuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wydatki publiczne na kulturę wyniosły ogółem w 2015 roku 2,01 mld euro (8,56 mld zł)⁴⁶, co stanowiło 0,48% PKB oraz 1,15% łącznych wydatków publicznych państwa.

Z poziomu budżetów samorządów lokalnych wydano 1,58 mld euro (6,72 mld zł), czyli 78,5% wszystkich nakładów publicznych na kulturę. Było to jednocześnie 3,5% ogółu kosztów z budżetów samorządów lokalnych. Wydatki na poziomie samorządów rozłożyły się następująco⁴⁷:

- Gminy – 42,2%;
- Miasta na prawach powiatu – 35,4%;

46 W przeliczaniu podawanych przez GUS kwot w złotych na kwoty w euro zastosowany został przelicznik w postaci średniego kursu złoty-euro z dn. 31.12.2015 określonego przez NBP w tabeli nr 254/A/NBP/2015 wynoszący 4,2615 złotego za 1 euro

47 Raport Głównego Urzędu Statystycznego „Kultura w 2015 roku”, Warszawa, wrzesień 2016

- Województwa - 20,1%;

- Powiaty - 1,3%.

Wśród przykładowych miast należących do największych w Polsce natomiast w roku 2015:

- Warszawa przeznaczyła ogółem na „Kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego” 102,5 mln euro (437 mln zł), co stanowiło 3,39% całości wydatków publicznych miasta⁴⁸;

- Kraków 44,82 mln euro (191,02 mln zł), czyli 4,53%⁴⁹;

- Wrocław zaś 77,43 mln euro (329, 96 mln zł), tj. 8,49%⁵⁰.

Tymczasem wydatki z poziomu budżetu państwa (łącznie z transferami do jednostek samorządu terytorialnego) wyniosły w tymże roku 0,46 mld euro (1,96 mld zł) - 19% publicznych wydatków na kulturę, a 0,62% wydatków z budżetu państwa.

Łączne koszty na kulturę w 2015 roku per capita równały się 54,23 euro (231,12 zł). Licząc jedynie wydatki z budżetu państwa per capita, było to natomiast 11,99 euro (51,09 zł), licząc tylko wydatki samorządów lokalnych - 42,24 euro (180,03 zł). Polska charakteryzuje się zatem wysokim poziomem decentralizacji w finansowaniu kultury. Samorządy dysponują bowiem około 80% środków publicznych przeznaczanych na kulturę ogółem, na szczeblu państwowym wydawanych jest zaś około 20% tych funduszy⁵¹.

Nakłady z budżetu państwa (wyrażone w procentach) w podziale na kategorie kształtowały się w 2015 roku następująco⁵²:

- Funkcjonowanie muzeów - 28,8%;

- Ochrona i konserwacja - 14,4%;

- Centra kultury i sztuki - 11,6%;

48 https://bip.warszawa.pl/Menu_przedmiotowe/budzet_polityka_finansowa/wykonanie_budzetu/default.htm, dostęp sierpień 2017

49 <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/155017/karta>, dostęp sierpień 2017

50 <http://bip.um.wroc.pl/artykul/612/21161/sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-miasta-za-2015-rok>, dostęp sierpień 2017

51 Raport Głównego Urzędu Statystycznego „Kultura w 2015 roku”, Warszawa, wrzesień 2016

52 Ibidem

- Teatry – 9,7%;
- Działalność archiwów – 7,7%;
- Funkcjonowanie filharmonii, orkiestr i chórów – 4,9%;
- Inne – 22,9%.

Wydatki samorządów (w procentach) w poszczególnych kategoriach w 2015 roku stanowiły⁵³:

- Funkcjonowanie domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów – 29,4%;
- Działalność bibliotek – 19%;
- Funkcjonowanie muzeów – 12,2%;
- Teatry – 10,2%;
- Działalność filharmonii, orkiestr i chórów – 5,6%;
- Centra kultury i sztuki – 3,6%;
- Inne – 20%.

Źródła:

Raport Głównego Urzędu Statystycznego „Kultura w 2015 roku”, Warszawa, wrzesień 2016

Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu m.st. Warszawy www.bip.warszawa.pl, dostęp sierpień 2017

Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia www.bip.um.wroc.pl, dostęp sierpień 2017

Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Krakowa www.bip.krakow.pl, dostęp sierpień 2017

Szwecja

Szwecja jest monarchią parlamentarną z konstytucją w formie czterech głównych ustaw, które stanowią podstawę szwedzkiego prawa. Głową państwa jest król, ale realną władzę sprawuje rząd z premierem na czele. Szwecja podzielona jest na 21 regionów terytorialnych oraz 290 gmin.

Na szczeblu centralnym funkcjonuje odrębny resort dedykowany kwestiom kultury. W sprawującym władzę od października 2014 roku rządzie Stefana Löfvena działa resort Kultury i Demokracji, któremu podlegają nie tylko kwestie kultury i sztuki, ale także mediów, demokracji, praw człowieka, mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka.

Najwięcej informacji dotyczących finansowania kultury ze środków publicznych na różnych szczeblach władzy (centralnej i samorządowej) dostarcza opublikowany w 2016 roku raport Urzędu ds. Badania Kultury⁵⁴ (Myndigheten för kulturanalys – MKA) zatytułowany „Wydatki publiczne na kulturę 2014–2015” („Samhällets utgifter för kultur 2014–2015”).

Według powyższego raportu wydatki publiczne na kulturę wyniosły w 2015 roku w Szwecji 2,68 mld euro. Stanowiło to 0,62% PKB oraz 1,3% wszystkich wydatków państwa. **Wydatki publiczne na kulturę per capita równały natomiast 272 euro⁵⁵.**

1,15 mld euro wydano z poziomu centralnego (było to 43% całości publicznych wydatków na kulturę), 0,403 mld euro z regionów (15% całości, bez uwzględnienia transferów z poziomu centralnego), a 1,12 mld euro z gmin (42% całości, również bez uwzględnienia owych transferów)⁵⁶.

54 To działający od 2011 roku pod auspicjami Ministerstwa Kultury państwowy urząd zajmujący się analizą polityki kulturalnej.

55 Raport MKA „Samhällets utgifter för kultur 2014–2015”, Sztokholm 2016, s. 12

56 Ibidem, s. 7

Jak podają autorzy serwisu „Compendium”, publiczne wydatki na kulturę wzrosły w Szwecji pomiędzy rokiem 2008 a 2015 o mniej więcej 10%. Porównywanie skali wydatków z różnych lat jest jednak utrudnione, ponieważ w 2011 roku przekazano obowiązek sporządzania oficjalnych statystyk ze Szwedzkiej Rady Sztuki do wspomnianego wcześniej Urzędu ds. Badania Kultury, co zaowocowało zmianami w metodologii prowadzenia analiz⁵⁷.

Raport MKA dotyczący 2015 roku prezentuje także informacje na temat tego, jak rozdzielono bezpośrednio dotacje Ministerstwa Kultury i Demokracji⁵⁸:

- Dziedzictwo kulturowe: 275,54 mln euro (23,8% wszystkich wydatków publicznych na kulturę z poziomu centralnego), w tym: pomniki historii – 94,94 mln euro (7,9%); muzea – 143,96 mln (12,4%); archiwa – 36,64 mln (3,1%);
- Sztuki wizualne (architektura, fotografia, design, sztuki plastyczne): 8,25 mln (0,7%);
- Sztuki performatywne: 131,89 mln (11,4%);
- Literatura, czytelnictwo, język: 32,09 mln (2,8%);
- Film, audio-wideo i multimedia: 31,99 mln (2,7%);
- Edukacja kulturalna⁵⁹: 392,15 mln (34%).
- Inne: 282,35 mln (24,5%) – w kategorii tej znajduje się m.in. 134,16 mln (11,62%) przekazanych do instytucji regionalnych na realizację rządowego programu „Model współpracy kulturowej”; 3,92 mln (0,34%) na badania nad kulturą i sztuką; 40,87 mln (3,54%) na bezpośrednie dotacje i ulgi dla artystów.

Dotacje z poziomu regionów rozdzielono natomiast następująco⁶⁰:

57 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

58 Raport MKA „Samhällets utgifter för kultur 2014–2015”, Sztokholm 2016, s. 35

59 W tej kategorii kryją się także przyznawane centralnie dotacje dla regionalnych centrów kultury oraz projektów kulturalnych realizowanych lokalnie (finansowanie przyznawane jest w ramach rządowego programu „Modele współpracy kulturowej” („Kultursamverkansmodellen”).

60 Raport MKA „Samhällets utgifter för kultur 2014–2015”, Sztokholm 2016, s. 38

- Edukacja powszechna i ruchy społeczne: 109,91 mln euro (27,29% całości wydatków publicznych na kulturę z poziomu regionów);
- Teatr i taniec: 100,93 mln euro (25,06%);
- Muzea, wystawy, dziedzictwo kulturowe, archiwa: 58,93 mln (14,63%);
- Muzyka: 53,77 mln (13,35%);
- Film i media: 18,78 mln (4,66%);
- Sztuki wizualne, w tym design: 15,99 mln (3,97%);
- Biblioteki i literatura: 11,14 mln (2,77%);
- Stypendia i ulgi dla artystów: 0,62 mln (0,15%);
- Inne: 32,71 mln (8,12%).

Wydatki publiczne na kulturę na szczeblu gmin przeznaczono na⁶¹:

- Biblioteki: 442,1 mln euro (39,36% całości wydatków publicznych na kulturę z poziomu gmin);
- Szkoły muzyczne i tzw. szkoły kultury (kulturskolan)⁶²: 243,13 mln euro (21,64%);
- Wsparcie dla organizacji studenckich: 49,84 mln (4,44%);
- Inne: 388,23 mln (34,56%).

Nakłady na kulturę Sztokholmu (budżet „Komitetu kultury” [Kulturnämnden] w urzędzie miasta) wyniosły w 2015 roku 100,11 mln euro, czyli 2,55% całości wydatków publicznych miasta⁶³. Drugi pod względem liczby ludności Göteborg wyasygnował 38,88 mln euro (1,4%)⁶⁴, trzecie co do wielkości Malmö – 38,89 mln (2,39%)⁶⁵.

61 Ibidem, s. 44

62 Prowadzą zajęcia m.in. z zakresu sztuki, teatru, tańca i filmu.

63 <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Budget/>, dostęp sierpień 2017

64 http://goteborg.se/wps/wcm/connect/a8b135c8-7e1e-4d25-8948-200d0c931e73/Budgettext+2015_FINAL+NY.pdf?MOD=AJPERES, dostęp sierpień 2017

65 http://redovisningar.malmo.se/budget_2015/?page_id=882, dostęp sierpień 2017

Źródła:

raport Urzędu ds. Badania Kultury (Myndigheten för kulturanalys – MKA) pt. „Wydatki publiczne na kulturę 2014–2015” („Samhällets utgifter för kultur 2014–2015”), Sztokholm 2016

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, www.culturalpolicies.net, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Sztokholmu www.stockholm.se, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Göteborga www.goteborg.se, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Malmö www.malmo.se, dostęp sierpień 2017

Węgry

Podział administracyjny Węgier jest trzystopniowy. Kraj składa się z 19 komitatów, które z kolei dzielą się na 168 powiatów, a te następnie na gminy – 214 gmin miejskich oraz 2898 wiejskich. Status równy powiatom mają także 23 miasta, natomiast stołeczny Budapeszt ma specjalny status równorzędny komitatom. Mimo bardzo rozbudowanego systemu administracji samorządowej w zakresie kultury od początku objęcia władzy przez centroprawicowy FIDESZ oraz premiera Viktora Orbána (u władzy od 2010 roku) ma miejsce postępująca centralizacja zarządzania finansowaniem kultury. Na poziomie centralnym nie istnieje odrębny resort zajmujący się kulturą, kwestie te znajdują się w kompetencjach Ministerstwa Zasobów Ludzkich – „superresortu”, w którego gestii mieszczą się m.in. kultura, edukacja, sprawy demograficzne i społeczne, sport czy polityka rodzinna.

Na finansowaniu kultury ze środków publicznych na Węgrzech odcisnęły ślad skutki sytuacji gospodarczej kraju. Zarówno okres trudnej transformacji ustrojowej na początku lat 90. XX wieku, jak i globalny kryzys finansowy z roku 2008 (Węgry znalazły się wśród tych krajów członkowskich UE, które najmocniej odczuły załamanie na globalnych rynkach) wpłynęły nader negatywnie na poziom tego finansowania. Obserwacja dalszego trendu jest w przypadku Węgier utrudniona. Ostatnie kompleksowe i szczegółowe dane dotyczące dotowania kultury z funduszy powszechnych dotyczą 2009 i przedstawił je Węgierski Skarb Państwa (Magyar Államkincstár – MÁK). Nie jest dostępne w domenie publicznej żadne późniejsze szerokie sprawozdanie co do wydatkowania takich środków na kulturę. Coroczne zestawienia MÁK zawierają co prawda informację o kwotach, jakimi dysponował Narodowy Fundusz Kulturalny (Nemzeti Kulturális Alap), ale ta jednostka zajmuje się głównie dofinansowywaniem indywidualnych projektów i jako taka stanowi tylko jeden z elementów węgierskiej polityki kulturalnej. Sekretariat Stanu ds. Kultury w Ministerstwie Zasobów Ludzkich ogranicza się do publikowania ogólnych informacji o swojej działalności oraz prezentowania zaplanowanych inicjatyw. Brak jednak regularnie

aktualizowanych raportów czy sprawozdań zawierających szczegółowe dane liczbowe.

Częściowe dane dotyczące 2014 czy 2015 roku można jednak odnaleźć w przygotowywanych przez EUROSTAT zestawieniach wydatków budżetowych państw członkowskich UE realizowanych według metody COFOG (Klasyfikacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według funkcji), a także w rozdziale detalicznie opisującym wydatki w jednej z kategorii metody COFOG, czyli „Rekreacji, kultury i religii”.

W niniejszym raporcie zaprezentuję informacje dostępne w obu tych źródłach (sprawozdaniu MÁK dotyczącym 2009 roku oraz raporcie EUROSTAT dotyczącym 2015 roku).

W 2009 roku publiczne wydatki na kulturę liczone ogółem objęły kwotę 561,74 mln euro, czyli 0,57% PKB oraz 1,69% całości publicznych wydatków.

Wydatki liczone per capita wyniosły ok. 56 euro.

Z poziomu centralnego wydano 173,84 mln euro – 30,9% wszystkich wydatków publicznych na kulturę, z samorządowego zaś (suma kosztów na szczeblach komitatów oraz gmin) – 387,9 mln euro, tj. 69,1% całości nakładów⁶⁶.

W przypadku podziału na poszczególne sektory sytuacja przedstawiała się w 2009 roku następująco:

– Archiwa: poziom centralny – 7,25 mln euro (4,17% całości wydatków na kulturę na tym szczeblu), samorządowy – 17,72 mln euro (4,57% całości na tym szczeblu), łącznie – 24,97 mln euro (4,45% całości publicznych wydatków na kulturę);

– Biblioteki: poziom centralny – 36,9 mln (21,23%), samorządowy – 78,34 mln (20,2%), łącznie – 115,24 mln (20,52%);

– Muzea: poziom centralny – 56,84 mln (32,7%), samorządowy – 50,31 mln (12,97%), łącznie – 107,15 mln (19,07%);

– Muzyka: poziom centralny – 27,93 mln (16,07%), samorządowy – 13,46 mln (3,47%), łącznie – 41,39 mln (7,37%);

66 http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/koltsegvetesi-informaciok/koltsegvetes_merleg_3/224/, dostęp sierpień 2017

- Teatr i musicale: poziom centralny – 3,47 mln (2%), samorządowy – 105,44 mln (27,18%), łącznie – 108,91 mln (19,39%);

- Taniec: poziom centralny – 1,8 mln (1,03%), samorządowy – 1,68 mln (0,43%), łącznie – 3,48 mln (0,62%);

- Pozostałe sztuki performatywne: poziom centralny – 2,53 mln (1,45%), samorządowy – 3,27 mln (0,84%), łącznie – 5,8 mln (1,03%);

- Kwestie społeczno-kulturalne⁶⁷: poziom centralny – brak finansowania, samorządowy – 105,46 mln euro (27,19%), łącznie – 105,46 mln (18,77%);

- Inne: poziom centralny – 37,13 mln (21,36%), samorządowy – 12,21 mln (3,15%), łącznie – 49,34 mln (8,78%)⁶⁸.

Dane przedstawione przez Eurostat i opisujące rok 2015 pokazują dużą zmianę w systemie finansowania kultury ze środków publicznych. W kategorii „Rekreacja, kultura i religia” Węgry wykazały wydatki rządu 2,36 mld euro, czyli 2,1% PKB (i był to najwyższy wynik w całej UE). Stanowiło to także 4,3% wszystkich kosztów publicznych. Natomiast uwzględniając tylko kategorię „Usługi kulturalne” („Cultural services”), nakłady te osiągnęły 900,69 mln euro, tj. 0,8% PKB (wynik wciąż wysoki, ale już nie najwyższy w UE⁶⁹). Jednocześnie równało się to 1,7% całości wydatków publicznych. Oznaczało to, że koszty na kulturę liczone per capita wyniosły 91,54 euro.⁷⁰

Podział wydatków w kategorii „Usługi kulturalne” pomiędzy poziom centralny a samorządowy (komitaty oraz gminy) w 2015 roku dowodzi zmian w finansowaniu na Węgrzech kultury ze środków publicznych. O ile rok 2009 pokazywał zdecydowaną przewagę samorządów nad poziomem centralnym (w stosunku 3:7), o tyle 6 lat później przewaga znalazła się po stronie władz najwyższego szczebla. Nakłady z poziomu centralnego wyniosły w 2015 roku 504,39 mln euro (56% wszystkich wydatków publicznych na „Usługi kulturalne”), natomiast z samorządowego – 396,3 mln euro (44%)⁷¹.

67 Pod kategorią „Kwestie społeczno-kulturalne” kryje się w głównej mierze działalność lokalnych centrów kultury oraz edukacja pozaszkolna (w tym także ta kierowana do osób dorosłych).

68 http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/koltsegyvetesi-informaciok/koltsegyvetes_merleg_3/224/, dostęp sierpień 2017

69 Najwyższy wynik – 1,1% PKB – zanotowały w tym zestawieniu Estonia i Łotwa, natomiast Malta zanotowała 0,9% PKB.

70 http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/85/Total_general_government_expenditure_on_recreation%2C_culture_and_religion%2C_2015_%28%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure%29.png, dostęp sierpień 2017

71 Ibidem

Z poziomu centralnego najhojniej dotowane były w 2015 roku instytucje i wydarzenia zajmujące się muzyką:

- Akademia Muzyczna Ferencza Liszta otrzymała 2,53 mln euro;
- Organizację Targów „WOMEX – World Music Expo”, których organizatorem był w 2015 roku Budapeszt, wsparto kwotą 1,22 mln;
- Organizację festiwalu chóralnego „Europa Cantat”, którego organizatorem w 2015 roku było miasto Pecz, kwotą 0,35 mln;
- Węgierska Opera Państwowa dostała natomiast aż 5,7 mln euro (była to rekordowa dotacja dla tej instytucji).

Wysokie dotacje w 2015 roku trafiły także do instytucji zajmujących się dziedzictwem narodowym. Węgierskie Muzeum Narodowe otrzymało 0,32 mln euro, Dom Węgierskiego Dziedzictwa – 0,47 mln euro⁷².

Wydatki Budapesztu w kategorii „Kultura i ochrona dziedzictwa” opiewały w 2015 roku na 124,15 mln euro, co stanowiło 4,71% łącznych wydatków publicznych miasta⁷³; drugiego pod względem liczby ludności Debreczyna – 14,24 mln euro (8,56%)⁷⁴; Miskolca – 10,56 mln euro (6,39%)⁷⁵.

Źródła:

serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

Zestawienie EUROSTAT „Government Expenditure On Recreation, Culture And Religion 2015”, Bruksela, Luty 2017

serwis internetowy Węgierskiej Akademii Sztuki www.mma.hu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Węgierskiego Skarbu Państwa www.allamkincstar.gov.hu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy Narodowego Funduszu Kulturalnego www.nka.hu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Budapesztu www.budapest.hu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Debreczyna www.debrecen.hu, dostęp sierpień 2017

serwis internetowy władz Miskolca www.miskolc.hu, dostęp sierpień 2017

72 serwis internetowy „Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe”, dostęp sierpień 2017

73 <http://infoszab.budapest.hu:8080/aki/ga/EvesKoltsRend.aspx?i=3>, dostęp sierpień 2017

74 http://portal.debrecen.hu/varoshaza/kozerdeku/eveskoltsegvetesek_kozerdeku.html, dostęp sierpień 2017

75 <http://www.miskolc.hu/dokumentum/42015-iii-13-rendelet-az-onkormanyzat-2015-evi-koltsegvetesenek-megallapitasarol>, dostęp sierpień 2017